

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Національного університету
«Одеська юридична академія»

Олег ТОДОЩАК

«05» червня 2025 року

ВИСНОВОК

Національного університету «Одеська юридична академія» щодо дисертації Ляховченка Івана Анатолійовича на тему: «Підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» № 3 від 04 грудня 2021 року (уточнено Вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» № 8 від 16 травня 2022 року)

Витяг

з протоколу засідання фахового семінару кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія»
№ 21 від 04 червня 2025 року

Присутні:

Завідувач кафедри кримінального процесу, д. ю. н., професор Торбас О.О.;
професор кафедри кримінального процесу, д.ю.н., професор Аленін Ю.П. -
науковий керівник;

професор кафедри кримінального процесу, д.ю.н., професор Дрьомін В.М.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Стоянов М.М.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Волощина В.К.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Пожар В.Г.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Гуртієва Л.М.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Мурзановська А.В.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Смирнов М.І.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Федчун Н.О.;
доцент кафедри кримінального процесу, д.ю.н., доцент Ракіпова І.В.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Підгородинська А.В.;

доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Цитряк В.Я.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н. Степаненко А.С.;
доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н. Завтур В.А.

3 присутніх науково-педагогічних працівників кафедри 4 докторів юридичних наук та 11 співробітників кафедр (доценти кафедри кримінального процесу і кандидати юридичних наук) – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Ляховченка Івана Анатолійовича на тему: «Підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних», поданого на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо рекомендації до разового публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувача ступеня вищої освіти доктора філософії Ляховченка І.А. на тему: «Підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних», поданої на здобуття вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Доповідач обґрунтував актуальність обраної теми, визначив мету, завдання, методологію дисертаційного дослідження, охарактеризував його об'єкт та предмет, виклав науково-практичну значимість роботи, надав відомості щодо впровадження результатів дослідження.

Обґрунтовуючи вибір дисертаційного дослідження, здобувач зазначає, що у процесі побудови ефективної та демократичної системи кримінального правосуддя Україна стикається з потребою адаптації класичних інститутів до умов національної правової дійсності. Одним із таких інститутів є суд присяжних - форма народної участі в судочинстві, яка покликана гарантувати неупередженість судового розгляду та забезпечити довіру суспільства до правосуддя. Водночас особливого значення у цьому контексті набуває діяльність прокурора, який буде підтримувати публічне обвинувачення в суді присяжних.

Попри нормативне регулювання здійснення суду присяжних в КПК України, практика його застосування залишається обмеженою, а процесуальна моделі участі прокурора в судовому розгляді з участю присяжних - малодослідженими. Складність цієї діяльності зумовлена специфікою взаємодії з непрофесійними учасниками кримінальних процесуальних відносин, необхідністю адаптації стилю аргументації та логіки викладення доказів для спрощення сприйняття пересічним громадянином. Така ситуація потребує не лише нормативного аналізу, а й розроблення чітких науково-обґрунтованих рекомендацій для прокурорів, які здійснюють підтримання обвинувачення в суді присяжних.

Обрана тема дисертаційного дослідження має високу теоретичну та практичну значущість. Теоретично, вона дозволяє осмислити особливості реалізації засади змагальності у судовому процесі за участю присяжних з позиції забезпечення ефективності публічного обвинувачення. Практично - формування чіткої процесуальної моделі дій прокурора, визначення меж

допустимої риторики, структури судової промови та особливостей доказування в суді присяжних, що сприятиме підвищенню якості судового розгляду та рівня довіри до судової системи.

Обрана тема дослідження є своєчасною, науково новаторською та значущою для подальшого розвитку як кримінального процесуального законодавства, так і правозастосовної практики. Її реалізація сприятиме удосконаленню правового регулювання та професійної підготовки прокурорів до участі у провадженнях із судом присяжних.

Необхідно зауважити, що в правовій доктрині наявні наукові роботи, які присвячені як проблематиці відправлення правосуддя судом присяжних, так і специфіці підтримання обвинувачення прокурором. Так, цими питаннями переймалися такі вчені як А. Біла, В.Г. Білоусенко, Н.Р. Бобечко, Л.П. Брич, В.В. Бубир, В.В. Вапнярчук, І.В. Вернидубов, А.Б. Войнарович, К.В. Волохва, І.В. Гловюк, А.Ю. Гнатюк, А.Є. Голубов, В.О. Гринюк, Ю.М. Грошевий, О.М. Дуфенюк, Ю. Дьомін, О.П. Евсеєв, В.В. Єрмолаєв, О.Б. Загурська, П.М. Каркач, Р.П. Качур, Д.В. Киян, В.В. Колодчин, О.В. Крайнікова, Ю.І. Крючко, О.В. Культенко, О.В. Кучеров, А.В. Лапкін, Л.М. Лобойко, В.Т. Малярєнко, В.В. Молдован, С.О. Моргун, Г.А. Ніколайчук, О.В. Новиков, Д.П. Письменний, А.В. Плюсква, М.А. Погорецький, В.О. Попелюшко, І.В. Рогатюк, А.А. Солодков, В.Ю. Стеценко, В.В. Сухонос, В.М. Тернавська, В.М. Тертишник, М.С. Туркот, А.С. Шапошник та інші. Проте ці роботи або аналізують специфіку підтримання прокурором обвинувачення в кримінальному провадженні, або особливості розгляду судом присяжних. В той же час в доктрині кримінального процесу відсутні комплексні наукові роботи, в яких було би проаналізовано особливості підтримання обвинувачення в суді присяжних, що і вказує на актуальність теми даного дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження узгоджується із засадничими положеннями, визначеними в Комплексному стратегічному плані реформування органів правопорядку як частини сектора безпеки і оборони України на 2023–2027 роки, схваленому Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023, та виконано в межах плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Реформування кримінального процесуального, кримінально-виконавчого права та оперативно-розшукової діяльності в умовах євроінтеграції та протидії злочинності в епоху цифрового суспільства» у межах виконання теми науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Правове та соціальне життя України у людино-центристському вимірі в цифрову еру» на 2021–2025 роки, що підтверджує актуальність та цінність таких напрацювань.

Мета і завдання дослідження. Метою даного дисертаційного дослідження є вивчення особливостей підтримання прокурором обвинувачення в суді

присяжних, а також розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо змін до кримінального процесуального законодавства.

Для досягнення зазначеної мети у дисертації вирішувались такі завдання:

- визначити історичні особливості розвитку суду присяжних в Україні та світі;
- встановити характерні особливості різних моделей суду присяжних;
- проаналізувати специфіку нормативного регулювання діяльності суду присяжних в кримінальному процесі України;
- охарактеризувати функціональне напруження діяльності прокурора у кримінальному провадженні;
- встановити особливості реалізації функції обвинувачення прокурором;
- проаналізувати особливості реалізації засад кримінального провадження прокурором в процесі підтримання обвинувачення;
- визначити роль прокурора на початковому етапі судового розгляду в провадженні за участю присяжних;
- встановити особливості участі прокурора у судовому слідстві в суді присяжних;
- проаналізувати специфіку здійснення судових дебатів за участі прокурора в суді присяжних;
- сформулювати пропозиції щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства в частині регулювання діяльності суду присяжних та підтримання прокурором обвинувачення в такій формі здійснення правосуддя.

Об'єктом дослідження є правовідносини, які виникають в процесі підтримання прокурором обвинувачення в суді присяжних.

Предметом дослідження є підтримання прокурором обвинувачення в суді присяжних.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження виступає комплекс загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження. За допомогою діалектичного методу було визначено правову природу таких понять як обвинувачення (п. 2.2), інкримінація (п. 2.2) тощо. Системний метод та метод системно-структурного аналізу дозволив сформулювати класифікацію положень кримінального процесуального законодавства, які регулюють діяльність суду присяжних (п. 1.3) тощо. Історичний метод було використано для аналізу еволюції суду присяжних у світі, а також виділенні етапів та специфіки розвитку суду присяжних на території України (п. 1.1) тощо. За допомогою порівняльно-правового методу було визначено характерні особливості різних моделей судів присяжних, які функціонують в інших країнах, а також визначення місця суду присяжних, який діє в Україні, серед цих моделей (п. 1.2). Формально-юридичний метод було застосовано при визначенні понятійно-категоріального апарату дослідження, аналізі положень чинного кримінального процесуального законодавства та судової практики (розділи 1, 2, 3). Логіко-нормативний метод використовувався

при формулюванні змін та доповнень до чинного кримінального процесуального законодавства України (розділи 1, 2, 3).

Теоретичною основою дисертаційного дослідження виступають наукові розробки вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі загальної теорії права, кримінального, кримінального процесуального, адміністративного та інших галузей права.

Нормативну базу дисертаційного дослідження складають Кримінальний процесуальний кодекс України, Кримінальний кодекс України, інші закони та підзаконні нормативно-правові акти.

Емпіричну базу дослідження складають рішення Верховного Суду та інших судів України (11 судових рішень).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній науці кримінального процесуального права комплексним дослідженням специфіки підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних.

За результатами дисертаційного дослідження отримано наступні результати, які мають наукову новизну:

вперше

- запропоновано передбачити в кримінальному процесуальному законодавстві положення, відповідно до якого у випадку розгляду злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості судом присяжних, до складу такого суду присяжних має входити мінімум одна жінка та один чоловік, що дозволить мінімізувати вплив статі на кінцеве судові рішення;

- доведено доцільність введення в правову доктрину терміну «інкримінація», який можна розглядати як обвинувачення в його матеріально-правовому сенсі, тобто як певне твердження, що дозволить мінімізувати плутанину в означених термінах;

- запропоновано обмежити дію ч. 4 ст. 347 КПК України під час розгляду кримінального провадження судом присяжних та заборонити суду обмежувати прокурора в зачитуванні короткого викладу обвинувального акту, забезпечуючи можливість присяжним в повній мірі ознайомитись з обвинуваченням, що дозволить частково компенсувати відсутність у них юридичних знань та досвіду здійснення правосуддя;

- запропоновано на нормативному рівні унеможливити розширення прокурором меж обвинувачення у вступній промові шляхом доповнення ч. 1 ст. 349 КПК України наступним реченням: «У вступній промові прокурора не можуть надаватися нові відомості або відомості, які суттєво змінюють межі обвинувачення, які були сформовані обвинувальним актом»;

- доведено необхідність доповнення до ч. 3 ст. 349 КПК України наступним положенням «Не допускається визнання недоцільним дослідження доказів, які доводять винуватість особи, під час розгляду кримінального провадження судом присяжних» задля забезпечення повного судового розгляду судом присяжних;

удосконалено

- класифікацію статей КПК України, які регулюють діяльність суду присяжних, відповідно до якої доцільно виділяти загальні положення діяльності суду присяжних (ст.ст. 383, 384 КПК України); залучення присяжних (ст.ст. 385, 387, 390 КПК України); права, обов'язки та гарантії діяльності присяжних (ст.ст. 386, 388, 389 КПК України); нарада та голосування присяжних (ст. 391 КПК України);

- позицію щодо необхідності акцентування уваги в нормах КПК України на тому, що присяжні на рівні з професійними суддями є уповноваженими учасниками кримінального провадження, задля чого доцільно ч. 1 ст. 386 КПК України викласти в наступній редакції: «Присяжний уповноважений...»;

- визначення терміну «обвинувачення», який пропонується розглядати як функцію (тобто як окремий напрямок діяльності у кримінальному провадженні), яка проявляється як діяльність сторони обвинувачення в суді зі збирання відомостей для формування або уточнення інкримінації, а також доведення повноти та відповідності інкримінації;

- розуміння специфіки реалізації презумпції невинуватості під час судового розгляду, відповідно до якої саме прокурор в процесі підтримання державного обвинувачення своїми активними діями наповнює віртуальну модель стандарту доказування «поза розумним сумнівом» конкретними фактами, які мають переконати суд у тому, що особа вчинила кримінальне правопорушення;

набуло подальшого розвитку

- позиція про те, що у XX сторіччі на території України хоча і були наявні певні ознаки забезпечення народовладдя в правосудді, проте реального залучення населення до здійснення правосуддя не було, адже основою метою використання суду присяжних є гуманізація сфери кримінальної юстиції та покарання, що не було забезпечено у зазначений історичний період;

- пропозиція розподілу повноважень прокурора, які передбачені ст. 36 КПК України, на три групи: повноваження на стадії досудового розслідування, судового розгляду та в межах міжнародного співробітництва;

- позиція щодо дослідження специфіки засади змагальності з точки зору юридичних та фактичних можливостей її реалізації, де юридичні можливості — це конкретні норми кримінального процесуального законодавства, які були закладені законодавцем та які забезпечують можливість реалізації засади змагальності під час судового розгляду, а фактичні можливості пов'язані з конкретною поведінкою відповідних суб'єктів кримінального процесу;

- пропозиція щодо окремої підготовки прокурорів для підтримання обвинувачення судом присяжних з урахуванням специфіки такої форми здійснення правосуддя, а також введення таких прокурорів до групи прокурорів під час відповідного судового розгляду.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації висновки можуть бути використані в:

- науково-дослідній роботі — для подальших наукових досліджень специфіки підтримання прокурором обвинувачення в суді присяжних;

- правотворчій діяльності – для удосконалення нормативної регламентації підтримання прокурором обвинувачення в суді присяжних;
- правозастосовній діяльності – для забезпечення єдності у застосуванні положень кримінального процесуального законодавства в процесі підтримання прокурором обвинувачення в суді присяжних;
- навчальному процесі – при викладанні дисципліни «Кримінальний процес», а також спеціальних курсів «Права людини у сфері кримінальної юстиції», «Сучасні проблеми кримінального та кримінально- процесуального права», «Актуальні питання сучасного кримінального провадження» та ін.

Після завершення доповіді Ляховченко І.А. відповідав присутніми поставлені такі запитання:

Завідувач кафедри кримінального процесу, д.ю.н., професор Торбас О.О. запитав, чому дисертант вважає, що в ХХ столітті на території України реальна участь населення у здійсненні правосуддя забезпечена не була? Особливо з урахуванням того, що народні засідателі приймали у судових розглядах.

Ляховченко І.А. відповів, що хоча модель суду присяжних, яка діє в Україні, за загальною класифікацією відноситься до континентальної моделі, було підкреслено, що традиція суду присяжних в Україні є унікальною, адже почала зароджуватися ще в часи Київської Русі як логічне відтворення існуючого на той момент соціального устрою, що, в свою чергу, пояснюється більш глибокими сімейними традиціями. В подальшому формування та удосконалення суду присяжних в значній мірі залежало від законодавств різних країн, у зв'язку з чим також можна стверджувати про об'єднання одразу декількох правових традицій, що знайшло своє відображення і в сучасному нормативному регулюванні. Поряд з цим більшість вчених звертають увагу на досить різкий відхід від «традиційного» суду присяжних в ХХ столітті та заміни його виборністю професійних суддів та народних засідателів. Якщо врахувати той факт, що суд присяжних – це в першу чергу одна з форм участі населення у здійсненні правосуддя, то можна було б стверджувати, що в цей період також було забезпечено народовладдя у судовій сфері. Проте ми наголошуємо, що ключовою ознакою участі населення у здійсненні правосуддя є мета – гуманізація сфери кримінальної юстиції та покарання. Професійні судді в силу і професійної деформації, яка в більшій чи меншій мірі, але обов'язково має місце у їх професії, і в силу «автоматизації» здійснення кримінального провадження через його одноманітність далеко не завжди можуть оцінити кримінальне провадження комплексно, з точки зору його наслідків для всього суспільства. Тому, навіть не зважаючи на те, що населення брало участь у здійсненні правосуддя в ХХ столітті, через відсутність мети – гуманізації – можна стверджувати, що в цей історичний період суду присяжних в Україні не існувало, а були лише окремі форми залучення населення до правосуддя, які переслідували абсолютно іншу мету.

Доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Волошина В.К. запитала, в чому проявляється пропозиція вдосконалення кримінального процесуального законодавства щодо специфіки залучення присяжних до вирішення кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості?

Ляховченко І.А. зазначив, що хоча залучення присяжних, які мають спеціальні знання в тій чи іншій сферах, не дозволить в значній мірі покращити якість відправлення правосуддя, питання гендерної приналежності присяжних при здійсненні кримінального провадження щодо злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості є більш критичним. Тому доцільним буде передбачити в кримінальному процесуальному законодавстві положення, відповідно до якого у випадку розгляду злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості судом присяжних, до складу такого суду присяжних має входити мінімум одна жінка та один чоловік. Така пропозиція має одразу декілька пояснень. По-перше, досягти повної гендерної рівності при формуванні складу присяжних у кількості трьох осіб неможливо. В той же час за такої пропозиції умовно «гендерно нейтральним» лишається третє місце присяжного, яке може зайняти будь-хто зі складу потенційних присяжних. По-друге, існуюча система відбору присяжних, яка передбачена в ст. 387 КПК України, дозволяє провести заміну присяжних в даній категорії кримінальних проваджень, без необхідності внесення додаткових змін до КПК України. Відповідно, все це дозволить гарантувати кращий гендерний баланс при відправленні правосуддя судом присяжних щодо злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості.

доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Підгородинська А.В. поцікавилась, в чому відмінність між формулюваннями «присяжний має право» та «присяжний уповноважений» в нормах кримінального процесуального законодавства?

Ляховченко І.В. відповів, що аналіз положень чинного кримінального процесуального законодавства свідчить про те, що в ч. 1 ст. 386 КПК України передбачені саме повноваження, а не права присяжних. В той же час формулювання «присяжні мають право брати участь у дослідженні доказів» нівелює сутність їх діяльності та суперечить вимогам ст. 94 КПК України, яка вказує, що вони зобов'язані здійснювати оцінку доказів на рівні з суддями. Відповідно, можна дійти висновку, що формулювання ч. 1 ст. 386 КПК України необхідно змінити. Ми вважаємо, що найбільш правильним буде формулювання «Присяжний уповноважений» одразу з декількох причин. По-перше, в такий спосіб ми уникаємо слова «має право», що фактично нівелює надані йому повноваження. По-друге, саме таке формулювання залишає можливість присяжному на власний розсуд обирати правильну поведінку, не примушуючи його до окремих дій. Хоча повноваження не є правами, проте вони не є і обов'язками, адже суб'єкти владних повноважень на власний розсуд

повинні обирати необхідну лінію поведінки відповідно до встановлених законодавством меж та правової ситуації, яка склалась. Крім того, формулювання «уповноважений» одразу підкреслює зв'язок даного суб'єкту кримінальних процесуальних відносин з можливістю реалізувати ним владних повноважень під час відправлення правосуддя.

доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Цитряк В.Я., запитав, як дисертант пропонує класифікувати повноваження прокурора, які передбачені кримінальним процесуальним законодавством?

Ляховченко І.А. відповів, що оцінюючи повноваження прокурора, які передбачені в ч. 2 ст. 36 КПК України, можна помітити, що вони умовно можуть бути поділені на 3 групи: повноваження, що реалізуються на стадії досудового розслідування, на стадії судового розгляду та повноваження, що здійснюються в межах міжнародного співробітництва. При цьому узагальнюючою ознакою, на думку законодавця, виступає те, що прокурор здійснює ці повноваження «здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням», що власне і викликає основну критику в правовій доктрині. Ми вважаємо, що повністю прибирати положення про те, що прокурор здійснює нагляд у формі процесуального керівництва, також не варто, адже це є вкрай важливим положенням, яке в тому числі визначає роль прокурора на стадії досудового розслідування. Неправильним буде лише перераховування всіх його повноваження через цей важливий, але в даному випадку не зовсім вдалий аспект його діяльності. Відповідно, існує сенс ч. 2 ст. 36 КПК України поділити на 3 групи, а роль прокурора в якості процесуального керівника згадати в ч. 1, яка в даному випадку буде узагальнюючою. Для цього доцільно використати наступні формулювання «прокурор під час досудового розслідування уповноважений...», «прокурор під час судового розгляду уповноважений...», «прокурор в межах міжнародного співробітництва уповноважений...».

доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Гуртісва Л.М. запитала, що саме дисертант розуміє під запропонованим ним поняття «інкримінація» та як, відповідно, має змінитися визначення терміну «обвинувачення» у зв'язку із введення в поняття «інкримінація»?

Ляховченко І.А. відповів, що підтримуючи позицію щодо того, що термін «обвинувачення» можна розглядати і як твердження, і як певний процесу, було запропоновано на доктринальному рівні використовувати різні поняття для їх розмежування. Було запропоновано для позначення обвинувачення як твердження використовувати такий термін як інкримінація. Задля в першу чергу спрощення використання термінології в доктрині кримінального процесу функція (або напрямок діяльності) сторони обвинувачення має називатися обвинувачення, а саме твердження щодо обвинувачення особи, яке міститься в обвинувальному акті та яке має бути доведене, можна називати інкримінацією.

При цьому наголошується, що доцільність використання даного терміну буде проявлятися саме в доктрині кримінального процесу задля унормування термінологічної складової даної науки. Було зроблено висновок, що обвинувачення в кримінальному процесі можна розглядати як функцію (тобто як окремий напрямок діяльності у кримінальному провадженні), яка проявляється як діяльність сторони обвинувачення в суді зі збирання відомостей для формування або уточнення інкримінації, а також доведення повноти та відповідності інкримінації. В даному визначенні підкреслюється, що обвинувачення має розглядатися саме як певний різновид діяльності, адже з боку прокурора мають вчинятися активні процесуальні дії для того, щоб довести твердження про винуватість особи в суді. Крім того, відповідна діяльність полягає у збиранні відомостей, тобто у доказуванні винуватості особи. Таке доказування має стосуватися саме стадії судового розгляду, адже, за нашим переконанням, обвинувачення стосується саме даної стадії. Відповідно, процес збирання доказів, які будуть покладені в основу інкримінації, в значній частині відбувається на стадії досудового розслідування, тобто в межах здійснення кримінального переслідування.

доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н. Стоянов М.М. поцікавився, чи досліджував дисертант практику ВС в частині розмежування понять «публічне» та «державне» обвинувачення.

Ляховченко І.А. відповів, що підтримуючи позицію ВС щодо того, що публічний інтерес є ширшим, а отже публічне обвинувачення охоплює собою державне, тому прокурори можуть продовжувати свою діяльність у кримінальному провадженні навіть не зважаючи на колізію між КУ та КПК України, було акцентовано увагу на тому, що колізія такого рівня неприпустима в галузі кримінального процесу, яка вирізняється особливим рівнем правового регулювання та бюрократизованості. Дійсно, з лінгвістичної точки зору можна стверджувати, що публічне обвинувачення включає в себе державне, адже державні інтереси включаються до публічних. Проте також ми розуміємо, що така аргументація в принципі існує виключно заради того, щоб на рівні правозастосувачів (в даному випадку – на рівні Верховного Суду) було якщо не вирішено, то роз'яснено дану колізію задля того, щоб не створити колапс у кримінальному процесі. Однак в будь-якому випадку дана ситуація свідчить про недоліки у правовому регулюванні кримінальної процесуальної діяльності, а тому ми підтримуємо позицію вчених, які зазначають, що відповідні зміни мають бути внесені до КПК України, де чітко має бути зазначено, що прокурор в суді підтримує не державне, а публічне обвинувачення. Якщо провести аналіз відповідних норм КПК України, то можна зробити висновок, що відповідні зміни мають бути внесені до: п. 3 ч. 1 ст. 3, ч.ч. 3, 4 ст. 22, ч. 2 ст. 26, п. 15 ч. 2 ст. 36, п. 4 ч. 3 ст. 56, п. 2 ч. 2 ст. 284, п.п. 2, 4 ч. 2 ст. 322, ч. 2 ст. 337, ст. 340 (назва та зміст), ст. 341 (назва та зміст) КПК України.

доцент кафедри кримінального процесу, к.ю.н., доцент Мурзановська А.В. поцікавилась, як реалізується засада змагальності прокурором під час підтримання обвинувачення?

Ляховченко І.В. відповів, що засада змагальності в першу чергу вказує на можливість сторін кримінального провадження на рівних приймати участь у судовому розгляді, мати однакові процесуальні можливості щодо дослідження доказів, які подаються для доведення вини чи невинуватості тощо. З урахуванням того, що саме суд відповідає за можливість учасників кримінального провадження вільно користуватися своїми процесуальними повноваженнями, ми не можемо стверджувати, що прокурор в кримінальному процесі дійсно «забезпечує» засаду змагальності, він лише її реалізує. І з точки зору реалізації даної засади необхідно вести мову про юридичні та фактичні можливості. В даному випадку юридичні можливості – це конкретні норми кримінального процесуального законодавства, які були закладені законодавцем та які забезпечують можливість реалізації засади змагальності під час судового розгляду. Фактичні ж можливості пов'язані з конкретною поведінкою відповідних суб'єктів кримінального процесу. Адже, як відомо, законодавець лише визначає межі, в рамках яких можуть діяти учасники кримінального провадження, але саме вони будуть обирати способи використання таких процесуальних можливостей, які найкраще будуть відповідати умовам кожного конкретного кримінального провадження. Таким чином, ведучи мову про засаду змагальності саме під час судового розгляду, необхідно чітко розмежовувати забезпечення та реалізацію даної засади, адже забезпечувати її буде виключно суд, а ось реалізовувати будуть учасники кримінального провадження, які представляють відповідні функції. В такому випадку суд буде одночасно і суб'єктом забезпечення, і суб'єктом реалізації. Відповідно, якщо вести мову про прокурора під час судового засідання, то реалізація ним засади змагальності можлива лише шляхом досягнення двох складових – юридичної та фактичної можливості. Юридична можливість стосується якості кримінального процесуального законодавства та чіткою вказівкою на можливість підтримання обвинувачення в межах, які гарантують реалізацію такої функції. Фактичні можливості стосується поведінки прокурора в конкретному кримінальному провадженні та способів, за допомогою яких він реалізує власні повноваження. Крім того, фактичні можливості також стосуються діяльності суду, який може як сприяти забезпеченню засади змагальності в процесі підтримання обвинувачення, так і перешкоджати.

Після відповідей на запитання виступив **науковий керівник** – професор кафедри кримінального процесу, д.ю.н., професор Аленін Юрій Павлович.

Науковий керівник зазначив, що автору вдалося виконати поставлені завдання та досягти поставленої мети, для чого було використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів і прийомів наукового пізнання, а

саме: діалектичний метод, методи аналізу та синтезу, формально-юридичний метод, логіко-нормативний метод та ін.

Дисертація має наукову новизну, оскільки в ній наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової задачі, яка була поставлена перед дослідженням. Дисертація є першим у вітчизняній науці кримінального процесуального права комплексним дослідженням специфіки підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних.

Зокрема, автором запропоновано передбачити в кримінальному процесуальному законодавстві положення, відповідно до якого у випадку розгляду злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості судом присяжних, до складу такого суду присяжних має входити мінімум одна жінка та один чоловік, що дозволить мінімізувати вплив статі на кінцеве судові рішення; доведено доцільність введення в правову доктрину терміну «інкримінація», який можна розглядати як обвинувачення в його матеріально-правовому сенсі, тобто як певне твердження, що дозволить мінімізувати плутанину в означених термінах; запропоновано обмежити дію ч. 4 ст. 347 КПК України під час розгляду кримінального провадження судом присяжних та заборонити суду обмежувати прокурора в зачитуванні короткого викладу обвинувального акту, забезпечуючи можливість присяжним в повній мірі ознайомитись з обвинуваченням, що дозволить частково компенсувати відсутність у них юридичних знань та досвіду здійснення правосуддя; запропоновано на нормативному рівні унеможливити розширення прокурором меж обвинувачення у вступній промові шляхом доповнення ч. 1 ст. 349 КПК України наступним реченням: «У вступній промові прокурора не можуть надаватися нові відомості або відомості, які суттєво змінюють межі обвинувачення, які були сформовані обвинувальним актом»; доведено необхідність доповнення до ч. 3 ст. 349 КПК України наступним положенням «Не допускається визнання недоцільним дослідження доказів, які доводять винуватість особи, під час розгляду кримінального провадження судом присяжних» задля забезпечення повного судового розгляду судом присяжних.

Також автором було удосконалено класифікацію статей КПК України, які регулюють діяльність суду присяжних, відповідно до якої доцільно виділяти загальні положення діяльності суду присяжних (ст.ст. 383, 384 КПК України); залучення присяжних (ст.ст. 385, 387, 390 КПК України); права, обов'язки та гарантії діяльності присяжних (ст.ст. 386, 388, 389 КПК України); нарада та голосування присяжних (ст. 391 КПК України); позицію щодо необхідності акцентування уваги в нормах КПК України на тому, що присяжні на рівні з професійними суддями є уповноваженими учасниками кримінального провадження, задля чого доцільно ч. 1 ст. 386 КПК України викласти в наступній редакції: «Присяжний уповноважений...»; визначення терміну «обвинувачення», який пропонується розглядати як функцію (тобто як окремий напрямок діяльності у кримінальному провадженні), яка проявляється як діяльність сторони обвинувачення в суді зі збирання відомостей для формування або уточнення інкримінації, а також доведення повноти та

відповідності інкримінації; розуміння специфіки реалізації презумпції невинуватості під час судового розгляду, відповідно до якої саме прокурор в процесі підтримання державного обвинувачення своїми активними діями наповнює віртуальну модель стандарту доказування «поза розумним сумнівом» конкретними фактами, які мають переконати суд у тому, що особа вчинила кримінальне правопорушення.

Основні результати дисертаційного дослідження Ляховченка І.А. пройшли належну апробацію шляхом публікації положень дисертацій у фахових виданнях та виступах, обговорень на науково-практичних конференціях.

Зміст дисертації свідчить, що дисертаційне дослідження Ляховченка І.А. виконано на високому науковому рівні, проаналізований значний обсяг теоретичного та нормативного матеріалу, робота містить ряд цікавих нових висновків та пропозицій. Дослідження ґрунтується на виваженій самостійній роботі над темою дисертації.

У процесі підготовки дисертації Ляховченко І.А. плідно співпрацював з науковим керівником протягом усього терміну навчання в аспірантурі, результатом чого є написання дисертаційного дослідження. Здобувач виконав індивідуальний план наукової роботи та індивідуальний навчальний план у повному обсязі. Всі заплановані види робіт були виконані своєчасно.

Щодо загальної оцінки роботи Ляховченка Івана Анатолійовича у процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану вона оцінюється на відмінно.

Викладене дозволяє зробити висновок про те, що дисертація Ляховченка Івана Анатолійовича на тему: «Підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних» є самостійним науковим дослідженням, яке відповідає всім встановленим вимогам, може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії цих наук за спеціальністю за спеціальністю 081 Право, галузі знань 08 Право у разовій спеціалізованій вченій раді, а її автор заслуговує, на основі захисту, присвоєння наукового ступеня доктора філософії.

У обговоренні дисертаційного дослідження брали участь:

Кандидат юридичних наук, доцент Гуртісва Л.М. відзначила високий рівень дослідження, його ґрунтовність, високий рівень володіння здобувачем матеріалом. Звернула увагу на високий рівень роботи. Вказала на те, що робота Ляховченка Івана Анатолійовича на тему: «Підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» є завершеним та якісним дослідженням, що містить наукові положення та науково обґрунтовані результати у галузі науки кримінального процесу, та може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Стоянов М.М. відзначив високий рівень дослідження, його ґрунтовність, високий рівень володіння здобувачем

матеріалом. Порадив також провести анкетування працівників правоохоронних органів задля додаткової аргументації доцільності внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України. Вказав, що робота Ляховченка Івана Анатолійовича на тему: «Підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» є завершеним та якісним дослідженням, що містить наукові положення та науково обґрунтовані результати у галузі науки кримінального процесу, та може бути рекомендована до разового публічного захисту в спеціалізованій вченій раді.

Доцент кафедри Підгородинська А.В. відзначила високий рівень дослідження, його ґрунтовність, високий рівень володіння здобувачем матеріалом. Відзначила, що робота Ляховченка Івана Анатолійовича на тему: «Підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» є завершеним та якісним дослідженням, що містить наукові положення та науково обґрунтовані результати у галузі науки кримінального процесу, та може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Мурзановська А.В. зазначила достатньо цікавий зміст дисертаційного дослідження, його ґрунтовність, високий рівень володіння здобувачем матеріалом. Відзначила, що робота Ляховченка Івана Анатолійовича на тему: «Підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних», подана на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» є завершеним та якісним дослідженням, що містить наукові положення та науково обґрунтовані результати у галузі науки кримінального процесу, та може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук, доцент Волошина В.К. відзначила обґрунтованість та повноту викладених основних наукових положень та доцільність використання розроблених практичних рекомендацій. Порадила звернути увагу на необхідність подання сформованих автором пропозицій до законодавчого органу України задля впровадження результатів дисертації у законотворчу діяльність. Відмітила значну емпіричну базу і кількість публікацій дисертантки. Зазначила, що дисертаційне дослідження Ляховченка Івана Анатолійовича на тему: «Підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних», подане на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Кандидат юридичних наук Завтур В.А. відзначив високий рівень дослідження, його ґрунтовність, високий рівень володіння здобувачем матеріалом. Порекомендував провести опитування серед суддів та адвокатів щодо доцільності внесення змін до КПК України, які пропонують дисертантом. Зазначив, що робота Ляховченка Івана Анатолійовича на тему: «Підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних», подана на здобуття ступеня

доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Доктор юридичних наук, професор Аленія Ю.П. констатував доцільність та слушність пропозицій та рекомендацій, відзначених у дисертаційному дослідженні. Зазначив, що дисертація Ляховченка Івана Анатолійовича на тему: «Підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», може бути рекомендована до разового публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

На основі результатів обговорення присутніх на засіданні вирішили запропонувати наступний

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення дисертації Ляховченка Івана Анатолійовича на тему: «Підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. У процесі побудови ефективної та демократичної системи кримінального правосуддя Україна стикається з потребою адаптації класичних інститутів до умов національної правової дійсності. Одним із таких інститутів є суд присяжних - форма народної участі в судочинстві, яка покликана гарантувати неупередженість судового розгляду та забезпечити довіру суспільства до правосуддя. Водночас особливого значення у цьому контексті набуває діяльність прокурора, який буде підтримувати публічне обвинувачення в суді присяжних.

Попри нормативне регулювання здійснення суду присяжних в КПК України, практика його застосування залишається обмеженою, а процесуальна моделі участі прокурора в судовому розгляді з участю присяжних - малодослідженими. Складність цієї діяльності зумовлена специфікою взаємодії з непрофесійними учасниками кримінальних процесуальних відносин, необхідністю адаптації стилю аргументації та логіки викладення доказів для спрощення сприйняття пересічним громадянином. Така ситуація потребує не лише нормативного аналізу, а й розроблення чітких науково-обґрунтованих рекомендацій для прокурорів, які здійснюють підтримання обвинувачення в суді присяжних.

Обрана тема дисертаційного дослідження має високу теоретичну та практичну значущість. Теоретично, вона дозволяє осмислити особливості реалізації засади змагальності у судовому процесі за участю присяжних з позиції забезпечення ефективності публічного обвинувачення. Практично - формування чіткої процесуальної моделі дій прокурора, визначення меж допустимої риторики, структури судової промови та особливостей доказування

в суді присяжних, що сприятиме підвищенню якості судового розгляду та рівня довіри до судової системи.

Обрана тема дослідження є своєчасною, науково новаторською та значущою для подальшого розвитку як кримінального процесуального законодавства, так і правозастосовної практики. Її реалізація сприятиме удосконаленню правового регулювання та професійної підготовки прокурорів до участі у провадженнях із судом присяжних.

Необхідно зауважити, що в правовій доктрині наявні наукові роботи, які присвячені як проблематиці відправлення правосуддя судом присяжних, так і специфіці підтримання обвинувачення прокурором. Так, цими питаннями переймалися такі вчені як А. Біла, В.Г. Білоусенко, Н.Р. Бобечко, Л.П. Брич, В.В. Бубир, В.В. Вапнярчук, І.В. Вернидубов, А.Б. Войнарович, К.В. Волохва, І.В. Гловюк, А.Ю. Гнатюк, А.С. Голубов, В.О. Гринюк, Ю.М. Грошевський, О.М. Духенюк, Ю. Дьомін, О.П. Евсєєв, В.В. Єрмолаєв, О.Б. Загурська, П.М. Каркач, Р.П. Качур, Д.В. Киян, В.В. Колодчин, О.В. Крайнікова, Ю.І. Крючко, О.В. Культенко, О.В. Кучеров, А.В. Лапкін, Л.М. Лобойко, В.Т. Маляренко, В.В. Молдован, С.О. Моргун, Г.А. Ніколайчук, О.В. Новиков, Д.П. Письменний, А.В. Плюсква, М.А. Погорецький, В.О. Попелюшко, І.В. Рогатюк, А.А. Солодков, В.Ю. Стеценко, В.В. Сухонос, В.М. Тернавська, В.М. Тertiшник, М.С. Туркот, А.С. Шапошник та інші. Проте ці роботи або аналізують специфіку підтримання прокурором обвинувачення в кримінальному провадженні, або особливості розгляду судом присяжних. В той же час в доктрині кримінального процесу відсутні комплексні наукові роботи, в яких було би проаналізовано особливості підтримання обвинувачення в суді присяжних, що і вказує на актуальність теми даного дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження узгоджується із засадничими положеннями, визначеними в Комплексному стратегічному плані реформування органів правопорядку як частини сектора безпеки і оборони України на 2023–2027 роки, схваленому Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023, та виконано в межах плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» «Реформування кримінального процесуального, кримінально-виконавчого права та оперативно-розшукової діяльності в умовах євроінтеграції та протидії злочинності в епоху цифрового суспільства» у межах виконання теми науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Правове та соціальне життя України у людиноцентристському вимірі в цифрову еру» на 2021–2025 роки, що підтверджує актуальність та цінність таких напрацювань.

Мета і завдання дослідження. Метою даного дисертаційного дослідження є вивчення особливостей підтримання прокурором обвинувачення в суді присяжних, а також розробка науково обґрунтованих пропозицій щодо змін до кримінального процесуального законодавства.

Для досягнення зазначеної мети у дисертації вирішувались такі завдання:

- визначити історичні особливості розвитку суду присяжних в Україні та світі;
- встановити характерні особливості різних моделей суду присяжних;
- проаналізувати специфіку нормативного регулювання діяльності суду присяжних в кримінальному процесі України;
- охарактеризувати функціональне наповнення діяльності прокурора у кримінальному провадженні;
- встановити особливості реалізації функції обвинувачення прокурором;
- проаналізувати особливості реалізації засад кримінального провадження прокурором в процесі підтримання обвинувачення;
- визначити роль прокурора на початковому етапі судового розгляду в провадженні за участю присяжних;
- встановити особливості участі прокурора у судовому слідстві в суді присяжних;
- проаналізувати специфіку здійснення судових дебатів за участі прокурора в суді присяжних;
- сформулювати пропозиції щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства в частині регулювання діяльності суду присяжних та підтримання прокурором обвинувачення в такій формі здійснення правосуддя.

Об'єктом дослідження є правовідносини, які виникають в процесі підтримання прокурором обвинувачення в суді присяжних.

Предметом дослідження є підтримання прокурором обвинувачення в суді присяжних.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження виступає комплекс загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження. За допомогою діалектичного методу було визначено правову природу таких понять як обвинувачення (п. 2.2), інкримінація (п. 2.2) тощо. Системний метод та метод системно-структурного аналізу дозволив сформулювати класифікацію положень кримінального процесуального законодавства, які регулюють діяльність суду присяжних (п. 1.3) тощо. Історичний метод було використано для аналізу еволюції суду присяжних у світі, а також виділенні етапів та специфіки розвитку суду присяжних на території України (п. 1.1) тощо. За допомогою порівняльно-правового методу було визначено характерні особливості різних моделей судів присяжних, які функціонують в інших країнах, а також визначення місця суду присяжних, який діє в Україні, серед цих моделей (п. 1.2). Формально-юридичний метод було застосовано при визначенні понятійно-категоріального апарату дослідження, аналізі положень чинного кримінального процесуального законодавства та судової практики (розділи 1, 2, 3). Логіко-нормативний метод використовувався при формулюванні змін та доповнень до чинного кримінального процесуального законодавства України (розділи 1, 2, 3).

Теоретичною основою дисертаційного дослідження виступають наукові розробки вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі загальної теорії права, кримінального, кримінального процесуального, адміністративного та інших галузей права.

Нормативну базу дисертаційного дослідження складають Кримінальний процесуальний кодекс України, Кримінальний кодекс України, інші закони та підзаконні нормативно-правові акти.

Емпіричну базу дослідження складають рішення Верховного Суду та інших судів України (11 судових рішень).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній науці кримінального процесуального права комплексним дослідженням специфіки підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних.

За результатами дисертаційного дослідження отримано наступні результати, які мають наукову новизну:

вперше

- запропоновано передбачити в кримінальному процесуальному законодавстві положення, відповідно до якого у випадку розгляду злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості судом присяжних, до складу такого суду присяжних має входити мінімум одна жінка та один чоловік, що дозволить мінімізувати вплив статі на кінцеве судові рішення;

- доведено доцільність введення в правову доктрину терміну «інкримінація», який можна розглядати як обвинувачення в його матеріально-правовому сенсі, тобто як певне твердження, що дозволить мінімізувати плутанину в означених термінах;

- запропоновано обмежити дію ч. 4 ст. 347 КПК України під час розгляду кримінального провадження судом присяжних та заборонити суду обмежувати прокурора в зачитуванні короткого викладу обвинувального акту, забезпечуючи можливість присяжним в повній мірі ознайомитись з обвинуваченням, що дозволить частково компенсувати відсутність у них юридичних знань та досвіду здійснення правосуддя;

- запропоновано на нормативному рівні унеможливити розширення прокурором меж обвинувачення у вступній промові шляхом доповнення ч. 1 ст. 349 КПК України наступним реченням: «У вступній промові прокурора не можуть надаватися нові відомості або відомості, які суттєво змінюють межі обвинувачення, які були сформовані обвинувальним актом»;

- доведено необхідність доповнення до ч. 3 ст. 349 КПК України наступним положенням «Не допускається визнання недоцільним дослідження доказів, які доводять винуватість особи, під час розгляду кримінального провадження судом присяжних» задля забезпечення повного судового розгляду судом присяжних;

удосконалено

- класифікацію статей КПК України, які регулюють діяльність суду присяжних, відповідно до якої доцільно виділяти загальні положення діяльності

суду присяжних (ст.ст. 383, 384 КПК України); залучення присяжних (ст.ст. 385, 387, 390 КПК України); права, обов'язки та гарантії діяльності присяжних (ст.ст. 386, 388, 389 КПК України); нарада та голосування присяжних (ст. 391 КПК України);

- позицію щодо необхідності акцентування уваги в нормах КПК України на тому, що присяжні на рівні з професійними суддями є уповноваженими учасниками кримінального провадження, задля чого доцільно ч. 1 ст. 386 КПК України викласти в наступній редакції: «Присяжний уповноважений...»;

- визначення терміну «обвинувачення», який пропонується розглядати як функцію (тобто як окремий напрямок діяльності у кримінальному провадженні), яка проявляється як діяльність сторони обвинувачення в суді зі збирання відомостей для формування або уточнення інкримінації, а також доведення повноти та відповідності інкримінації;

- розуміння специфіки реалізації презумпції невинуватості під час судового розгляду, відповідно до якої саме прокурор в процесі підтримання державного обвинувачення своїми активними діями наповнює віртуальну модель стандарту доказування «поза розумним сумнівом» конкретними фактами, які мають переконати суд у тому, що особа вчинила кримінальне правопорушення;

набуло подальшого розвитку

- позиція про те, що у XX сторіччі на території України хоча і були наявні певні ознаки забезпечення народовладдя в правосудді, проте реального залучення населення до здійснення правосуддя не було, адже основою метою використання суду присяжних є гуманізація сфери кримінальної юстиції та покарання, що не було забезпечено у зазначений історичний період;

- пропозиція розподілу повноважень прокурора, які передбачені ст. 36 КПК України, на три групи: повноваження на стадії досудового розслідування, судового розгляду та в межах міжнародного співробітництва;

- позиція щодо дослідження специфіки засади змагальності з точки зору юридичних та фактичних можливостей її реалізації, де юридичні можливості – це конкретні норми кримінального процесуального законодавства, які були закладені законодавцем та які забезпечують можливість реалізації засади змагальності під час судового розгляду, а фактичні можливості пов'язані з конкретною поведінкою відповідних суб'єктів кримінального процесу;

- пропозиція щодо окремої підготовки прокурорів для підтримання обвинувачення судом присяжних з урахуванням специфіки такої форми здійснення правосуддя, а також введення таких прокурорів до групи прокурорів під час відповідного судового розгляду.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації висновки можуть бути використані в:

- науково-дослідній роботі – для подальших наукових досліджень специфіки підтримання прокурором обвинувачення в суді присяжних;

- правотворчій діяльності – для удосконалення нормативної регламентації підтримання прокурором обвинувачення в суді присяжних;

- правозастосовній діяльності – для забезпечення єдності у застосуванні положень кримінального процесуального законодавства в процесі підтримання прокурором обвинувачення в суді присяжних;

- навчальному процесі – при викладанні дисципліни «Кримінальний процес», а також спеціальних курсів «Права людини у сфері кримінальної юстиції», «Сучасні проблеми кримінального та кримінально- процесуального права», «Актуальні питання сучасного кримінального провадження» та ін.

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

Публікації, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Ляховченко І.А. Моделі суду присяжних у країнах романо-германської правової системи: міжнародний досвід та можливості імплементації в Україні. Держава та регіони. Серія: Право. 2024. № 4. (86). С. 387-392. DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.4.61> URL: http://law.stateandregions.zp.ua/archive/4_2024/63.pdf

2. Ляховченко І.А. Особливості оголошення прокурором обвинувального акту в суді присяжних. Правові новели: науковий юридичний журнал. 2024. № 24. С. 144-149. DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2024.24.19>. URL: http://www.legalnovels.in.ua/journal/24_2024/21.pdf

3. Ляховченко І.А. Вступна промова прокурора в суді присяжних. Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 3. С. 599-600. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-3/145> URL: http://lsej.org.ua/3_2025/147.pdf

4. Ляховченко І.А. Співвідношення понять «права» та «повноваження» присяжних у кримінальному процесі України. Право та державне управління. 2024. № 4. С. 501-506. DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2024.4.69> URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2024/71.pdf

5. Ляховченко І.А. Аленін Ю.П. Участь прокурора в судових дебатах у суді присяжних. Право і суспільство. 2025. № 1. С. 617-622. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.1.90> URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2025/1_2025/92.pdf

6. Аленін Ю.П., Ішук Д.О., Ляховченко І.А. Відмова судом присяжних від дослідження доказів щодо обставин, які ніким не оспоруються: аналіз потенційних ризиків. Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 1. С. 831-834. http://www.lsej.org.ua/1_2025/202.pdf

Характеристика особистості здобувача. Ляховченко Іван Анатолійович має вищу юридичну освіту. У 2018 році закінчив Національний університет «Одеська юридична академія» за спеціальністю «Право». З 2016 року по теперішній час працює на посаді прокурора різних ланок. У 2021 році вступив до аспірантури Національного університету «Одеська юридична академія».

Особистий внесок здобувача. Викладені в дисертації положення, які виносяться на захист, розроблені автором особисто. В статті «Участь прокурора в судових дебатах у суді присяжних» (Право і суспільство. 2025. № 1. С. 617-622), написаної у співавторстві з Аленіним Ю.П., дисертантом була описана специфіка діяльності прокурора під час дебатів, а також формулювання порадо щодо складання промови прокурор в дебатах перед присяжними. В статі «Відмова судом присяжних від дослідження доказів щодо обставин, які ніким не оспорується: аналіз потенційних ризиків» (Юридичний науковий електронний журнал. 2025. № 1. С. 831-834), написаної у співавторстві з Аленіним Ю.П. та Іщуком Д.О., автор запропонував внесення змін до КПК України щодо недоцільності застосування ч. 3 ст. 349 КПК України під час розгляду провадження судом присяжних.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана сучасною науковою мовою, стиль викладання відповідає прийнятному у науковій літературі й забезпечує легкість та доступність сприйняття наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження.

Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 03.05.2024, № 507).

Загальний висновок. Враховуючи викладене вважаємо, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Ляховченка Івана Анатолійовича на тему: «Підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних», відповідає спеціальності 081 «Право», вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами від 08.04.2025, № 426), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами від 31.05.2019, № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 03.05.2024, № 507) та рекомендується до захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

У результаті відкритого голосування учасники засідання фахового семінару в кількості 14 осіб подали голоси «за». Ніхто із учасників фахового семінару не проголосував «проти» рекомендації дисертаційної роботи

Ляховченка Івана Анатолійовича до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді. Науковий керівник Аленін Ю.П. участі в голосуванні не брав.

УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про дисертаційне дослідження Ляховченка Івана Анатолійовича на тему: «Підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних», представленої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Ляховченка Івана Анатолійовича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами від 08.04.2025, № 426), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами від 31.05.2019, № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами від 03.05.2024, № 507).

3. Рекомендувати дисертацію Ляховченка Івана Анатолійовича на тему: «Підтримання обвинувачення прокурором в суді присяжних», до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

4. Запропонувати Вченій раді склад наступний разової спеціалізованої вченої ради для проведення публічного захисту:

Голова: професор кафедри криміналістики, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професор Цехан Дмитро Миколайович;

Опонент: професор кафедри кримінального процесу та криміналістики Навчально-наукового інституту права Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, д.ю.н., професор Кучинська Оксана Петрівна;

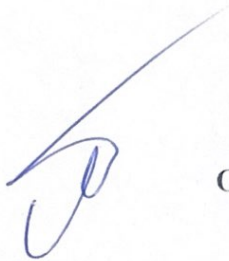
Опонент: професор кафедри кримінального процесу Дніпровського державного університету внутрішніх справ, к.ю.н, доцент Рогальська Вікторія Вікторівна;

Рецензент: доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н., доцент Пожар Вадим Георгійович;

Рецензент: доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н., доцент Гуртієва Людмила Миколаївна.

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 14; проти – немає; утримались – немає; науковий керівник участі у голосуванні не брав.

Головуючий на засіданні,
завідувач кафедри кримінального
процесу
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, професор

Олександр ТОРБАС